

STICHTING HISTORISCH MATERIAAL

RADIO-HOLLAND

COLLECTIEPLAN

van de

*STICHTING HISTORISCH MATERIAAL
RADIO-HOLLAND*

Door: Bert van der Ent

Versie: 0.2
Datum: 30-11-2023

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Uitgangspunt	3
2.1	Doelstelling	3
2.2	Positionering	3
3.	Collectiebeschrijving	3
3.1	Collectiegeschiedenis	4
3.2	Indeling in deelcollecties	4
3.2.1	Objecten	4
3.2.2	Beeld en Geluid	5
3.2.3	Radio-Holland Historisch Archief	5
3.2.4	Bibliotheek	5
3.3	Eigendom en herkomst	6
3.4	Cultuurhistorische waarde	6
3.5	Vaststellen van de kerncollectie	8
4.	Collectieregistratie	8
4.1	Omvang	8
4.2	Registratie	8
4.3	Documentatie	9
5.	Behoud en beheer	9
5.1	Passieve en actieve conservering	9
5.2	Gebruik van de collectie	10
6.	Collectievorming	11
6.1	Verzamelen	11
6.2	Selecteren en afstoten	11
6.3	Up-to-date houden van het collectieplan	13

1. Inleiding

De Stichting Historisch Materiaal Radio-Holland (Stichting) is in het bezit van een grote hoeveelheid radiomaritieme apparatuur met de bijbehorende documentatie, van fotomateriaal en geluidsbanden, van het historisch archief van Radio-Holland (R.H.) en van een bibliotheek van technische, administratieve en historische boeken en romans, alle betrekking hebbende op het thema 'radiomaritieme communicatie'. Alle onderdelen, genoemd onder deze categorieën, behoren tot het cultuurhistorische erfgoed van Nederland.

Een document om snel inzicht te verschaffen in de samenstelling en betekenis van de collectie is een Collectieplan. In zijn algemeenheid is het doel van een Collectieplan om het beleid ten aanzien van de collectie te beschrijven en aan te geven hoe het beheer daarover in concrete plannen is uitgewerkt.

Hieronder treft u het bijgewerkte exemplaar van het Collectieplan aan, aangeduid met versie 0.2. In komende versies wordt aan dit Collectieplan steeds verdere invulling gegeven, zodat uiteindelijk alle elementen ten aanzien van het beleid en de uitvoering daarvan met betrekking tot de collectie aan de orde komen.

2. Uitgangspunt

De omschrijving van de doelstelling, zoals vermeld in de Statuten van de Stichting is een goed uitgangspunt voor het Collectieplan. De doelstelling is helder geformuleerd, al kan het schrijven van nieuwe versies van het Collectieplan aanleiding geven tot een (her)bezinning daarover.

2.1 Doelstelling

De voor het Collectieplan relevante doelstelling van de Stichting is:

- a. *Het beheren en organiseren van een voor het publiek toegankelijk archief dat is gericht op de uitbeelding op het gebied van elektronische navigatie en draadloze communicatie en de plaats daarvan aan boord van schepen vanaf de introductie van draadloze telegrafie tot met 1 februari 1992 (lees m.b.t. de totale periode van uitfasering: 1 februari 1999).*
- b. *Het in eigendom verkrijgen en beheren van voorwerpen, apparatuur, afbeeldingen, geschriften en andere zaken die tot het onder a. gestelde bevorderlijk zijn.*
- c. *Het documenteren en beheren van cultureel erfgoed van het voormalige Radio Holland uit de periode van het moment van oprichting van de Nederlandsche Telegraafmaatschappij Radio-Holland' op 6 december 1916 tot 26 januari 2011, het moment waarop de Nederlandsche Telegraafmaatschappij 'Radio-Holland' opging in de Radio Holland Group.*

2.2 Positionering

De Stichting beoogt geen museum te zijn, waarmee 'positionering' buiten het aandachtsgebied van de Stichting zelf valt. De Stichting wil zo weinig mogelijk apparatuur zelf in depot hebben en geeft er de voorkeur aan om deze in bruikleen af te staan aan de maritieme musea in Nederland of ten toon te stellen bij andere instanties of in de kantoren van R.H.-vestigingen in binnen- en buitenland.

3. Collectiebeschrijving

De Stichting verzamelt, restaureert, conserveert, beschrijft en beheert voorwerpen met betrekking tot de scheepsradioapparatuur die R.H. in de periode, zoals vermeld in de doelstelling hierboven, op Nederlandse en buitenlandse schepen heeft geïnstalleerd. Ook wil de Stichting de toentertijd bestaande cultuur binnen het bedrijf 'levend' houden. In dit gedeelte wordt een korte uiteenzetting gegeven over de *geschiedenis* van de collectie, over hoe de collectie is bijeengebracht en door wie en wanneer. Ook geeft het onderstaande antwoord op de vraag waarom de collectie gevormd is.

3.1 Collectiegeschiedenis

De collectie ten aanzien van de scheepsradioapparatuur geeft een vast omlijnd tijdperk aan over de periode waarin de communicatiespecialist aan boord van zeeschepen, t.w. de marconist, radiotelegrafist, radio-officier of hoe deze in de loop der tijd ook genoemd werd, die nodig was om deze apparatuur te bedienen, bij een defect te repareren en te onderhouden. Om de rode draad van het verhaal in de collectie te kunnen volgen houdt de Stichting zich niet strikt aan de genoemde jaartallen, maar volgt daarin meer chronologisch de radiohistorie. Zij heeft, zowel objecten van vóór de oprichting van R.H., als apparatuur na het tijdperk van de radio-officier en alles wat daartussen ligt in haar collectie: van primitieve vonkzenders en ontvangers tot aan onderdelen van de GMDSS-apparatuur.

De basis van de verzamelde objecten wordt gevormd door toestellen die ooit dienst hebben gedaan op de opleidingsschool van radiotelegrafisten van R.H. in Amsterdam. Daar zitten prachtige exemplaren bij, met spoelen en condensatoren in koperen omhulsels, gemonteerd in mahoniehouten kasten, waarvan sommige van wel meer dan 100 jaar geleden zijn vervaardigd. De commissie Oud Roest droeg deze in 1994 over aan de opgerichte Stichting. Vanaf die tijd werd de collectie regelmatig uitgebreid met andere onderdelen van de radioapparatuur die voor de schepen verouderd en overbodig geworden waren en door R.H. vervangen waren door modernere exemplaren. Een klein deel van de collectie is verkregen door schenkingen van particulieren.

De collectie apparatuur geeft een goed beeld van het materiaal dat R.H. tussen 1916 en 1999 aan boord heeft geïnstalleerd. In de beginperiode van de radio ging het vooral om draadloze telegrafie, waarbij gebruik werd gemaakt van de morsecode, maar gaandeweg kwamen daarbij ook andere modes, zoals radiotelefonie, VHF/FM, facsimilé, Telex-over-Radio en satellietcommunicatie, alsmede radioapparatuur ten behoeve van de navigatie.

3.2 Indeling in deelcollecties

Om op een goede manier inzicht te krijgen in de totale omvang van de collectie worden onderdelen daarvan ingedeeld in overzichtelijke, hanteerbare deelcollecties. Deze zijn: Objecten, Beeld en Geluid, R.H.-Historisch Archief en Bibliotheek.

3.2.1 Objecten

Van de radiocommunicatie apparatuur omvat de collectie: zenders, ontvangers, automatische alarmtoestellen (AAT's) en de daarbij behorende voeding- en antennetoestellen, kortom alle apparatuur om een compleet radiostation uit een bepaald jaartal op te kunnen bouwen. Datzelfde uitgangspunt geldt voor de radionavigatie apparatuur en moeten we denken aan radar, echoloden, richtingzoekers, weerkaartenontvangers, omega-, loran- en decca-ontvangers en stuurautomaten, alsmede alarmerings- en reddingapparatuur.

Daarnaast bezit de Stichting een grote hoeveelheid radiobuizen en onderdelen. Verder omvat de collectie de documentatie van de door R.H. geleverde en geïnstalleerde apparatuur, zoals brochures, bedienings- en technische beschrijvingen, servicehandboeken en algemene handleidingen.

Rekwisieten, zoals seinsleutels, historische telefoontoestellen, 'voice pipes', R.H.-kalenders en andere voorwerpen die men vroeger zag in de scheepsradiostations, alsmede kunstvoorwerpen uit de R.H.-gebouwen en relatiegeschenken, vindt men ook terug in de collectie.

Elk onderdeel van de verzamelde apparatuur, radiobuizen, documentatie, rekwisieten, kunst en relatiegeschenken, zo'n 3.000 stuks in totaal, is opgenomen in de Access Database 'Objecten'. Een (klein) deel van de objecten is nog niet geregistreerd. Deze database kan naast het produceren van een tabel met een totaal overzicht van genoemde objecten tevens, na het intikken van één of meerdere bijzonderheden, op elk moment een formulier met relevante informatie van de afzonderlijke objecten op het beeldscherm naar voren halen.

Daarnaast zijn sommige objecten, zoals die ten behoeve van tijdelijke exposities in musea e.d., opgenomen in *Excel-overzichten*.

3.2.2 Beeld en Geluid

Fotomateriaal van de apparatuur en van complete historische radiostations maken ook deel uit van de collectie, evenals dat van jubilea, feesten, reünies en boekpresentaties van R.H., van beurzen e.d. waaraan het bedrijf heeft deelgenomen en van de gebouwen en magazijnen waarin R.H. in de loop der jaren met zijn vele dependances was gehuisvest.

Gestreefd wordt om alle fotomateriaal te digitaliseren in *JPEG*-formaat en alle individuele foto's te voorzien van een uniek nummer met extra informatie in de *JPEG* metadata en labels om deze tenslotte in zijn geheel op te nemen in een *Excel*-overzichtslijst. Met bijvoorbeeld *Windows-Verkenner* kan een foto worden opgezocht op basis van 'filenaam', 'metadata' en/of 'labels'.

Doordat er regelmatig foto's aan de collectie worden toegevoegd is dit een continu proces. Uiteindelijk is het de bedoeling om alle fotomateriaal op te nemen in de in opbouw zijnde *Database 'Beeld en Geluid'* waarvoor alle hierboven aangegeven handelingen eveneens dienen plaats te vinden.

Zoals de naam van de database al suggereert, dienen alle in de collectie aanwezige film- en geluidsopnamen met betrekking tot de radiomaritieme geschiedenis eveneens hierin te worden gehuisvest.

3.2.3 Radio-Holland Historisch Archief

Een ander belangrijk onderdeel van de collectie vormt alle relevante correspondentie van het bedrijf met instanties en (ex-)personeel, persoonsgegevens, onder meer zelfs van vóór hun indiensttreding, zoals een boekje met persoonlijke aantekeningen van een directeur van de Radioschool te Rotterdam ten aanzien van de examenbijzonderheden van de leerlingen. Maar ook over oorlogservaringen van radiotelegrafisten gedurende de Tweede Wereldoorlog en andere persoonlijke informatie vóór en na deze periode die alles tezamen een prachtige indruk geeft over de geschiedenis en de heersende cultuur binnen het bedrijf in de vorige eeuw. Verder omvat de collectie ten aanzien van de geschiedenis van Radio-Holland diverse gedigitaliseerde R.H.-personeelsorganen, zoals 'Mededelingen' (1940), 'Contact' (1945-1950) en 'PDRH' (1951-1986). Vooral in de 'voorwoorden' van de PDRH's zijn treffende voorbeelden van de paternalistische of zelfs moraliserende getinte gedachten te lezen, die net na de Tweede Wereldoorlog binnen het bedrijf in zwang waren.

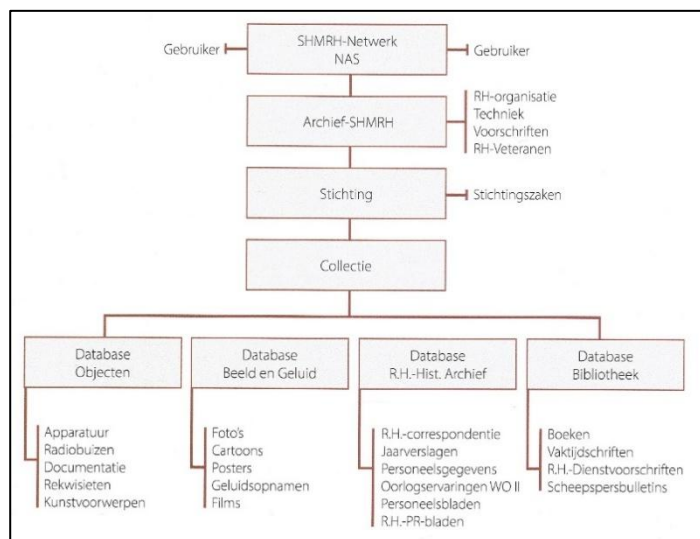
Een gedeelte van de in deze paragraaf genoemde onderdelen van de collectie, zoals de 'relevante correspondentie van het bedrijf met instanties en (ex-)personeel' is opgenomen in de *Access Database 'R.H. Historisch Archief'*. De andere genoemde onderdelen zullen daarin eveneens een plaats moeten vinden.

3.2.4 Bibliotheek

De Stichting is in het bezit van een omvangrijke bibliotheek van technische-, en andere boeken met het thema 'radiomaritieme communicatie', alsmede uit verschillende perioden de 'R.H. Dienstvoorschriften' en diverse edities van het boekje 'Wenken voor de Radiotelegrafist' over hoe deze zich volgens R.H. zou moeten gedragen. Ook in deze laatste treft men weer prachtige staaltjes van de R.H.-cultuur aan.

Elk boek is met een uniek codenummer, bestaande uit een combinatie van jaar van uitgifte en eerste 3 letters van de auteursnaam, de categorie, de naam van de auteur en een verkorte aanduiding van de titel opgenomen in *Excel Database 'Bibliotheek'*.

In sommige gevallen betreft het zeldzame exemplaren, zelfs van vóór 1900. Hiervan is het aanbevelingswaardig om interessante en waardevolle gedeelten uit deze boeken te digitaliseren en deze eveneens op te nemen in deze database. De reeds gedigitaliseerde edities van het in de collectie aanwezige PR-magazine 'Elektronaut' passen eveneens in de database 'Bibliotheek', evenals de nog te digitaliseren 'historische persbulletins' die in de vorige eeuw aan boord van de passagiersschepen van de Holland-Amerika Lijn, Koninklijke Rotterdamsche Lloyd en Maatschappij Nederland werden gepubliceerd. Ook daarin kan men de tijdgeest ontdekken, zoals deze zich in Nederland en daarbuiten in een bepaalde tijd openbaarde.

Deelcollecties zijn opgenomen in het digitale 'Archief-SHMRH'

3.3 Eigendom en herkomst

De huidige eigenaar van de (deel)collecties is de Stichting, omdat deze nieuwe aanwinsten slechts in eigendom verwerft en niet in bruikleen. Dat heeft te maken met de bevoegdheid van de Stichting om zelf te kunnen beslissen objecten uit te lenen, te exposeren, te verplaatsen, te conserveren of af te stoten. Indien financiers, vrienden en schenkers voorwaarden stellen ten aanzien van objecten die ze geschenken hebben of die met hun steun verworven of gerestaureerd zijn, dan worden deze door de Stichting niet in beheer genomen.

De voormalige eigenaar van de meeste objecten, documentatie en historisch fotomateriaal is veelal ook Radio-Holland of hoe de juridische term van het bedrijf toentertijd ook moge luiden. Er zijn slechts enkele objecten in de collectie, die eigendom waren van derden, geschenken aan de Stichting. Op het 'formulier' van elk object uit de database *Objecten* is de herkomst van het desbetreffende voorwerp vermeld.

Ten aanzien van 'nieuw' fotomateriaal is de opdrachtgever in overgrote gevallen de Stichting zelf, zodat deze derhalve ook eigenaar is. Ook dit is aangegeven op de desbetreffende bladzijde van de database *Beeld en Geluid*.

In alle andere gevallen is het noodzakelijkheid om gegevens over de herkomst in het Collectieplan op te nemen, hoewel die van geval tot geval verschillen.

3.4 Cultuurhistorische waarde

Het bepalen van de *cultuurhistorische waarde* per deelcollectie is misschien wel het lastigste onderdeel van het schrijven van het Collectieplan. De cultuurhistorische waarde is namelijk relatief omdat deze mede afhankelijk is van de context waarin het object bekeken wordt, de beschikbare informatie, de tijdgeest en de persoonlijke smaak en opvattingen van de

vrijwilligers. Deze factoren zijn uiteraard veranderlijk. Beheerders van museale collecties zijn vaak geneigd de waarde van hun collectie wat hoger in te schatten dan collega's of buitenstaanders. Dit is op zich begrijpelijk: zij zijn het best thuis in de collectie, hanteren de objecten vaak meerdere keren per maand en voelen zich er mee verbonden.

Het is belangrijk bij het bepalen van de cultuurhistorische waarde een zo hoog mogelijke graad van objectiviteit na te streven. Het verdient aanbeveling de collectie te bekijken vanuit het perspectief van de Collectie Nederland. Het begrip '*Collectie Nederland*' wil zeggen dat alle objecten die behoren tot openbare museale collecties in Nederland, zoveel mogelijk als één geheel worden beschouwd. In deze visie kan een object of deelcollectie voor een individueel museum van groot belang zijn, maar toch laag 'scoren' op het niveau van de Collectie Nederland. Bijvoorbeeld omdat zich in andere instellingen vergelijkbare en/of kwalitatief betere objecten bevinden. Hoe realistischer de collectie beoordeeld wordt, hoe beter aan derden, zoals sponsors en subsidiegevers, duidelijk gemaakt kan worden welke elementen in de collectie *werkelijk* bijzonder zijn en waarom.

Een verantwoorde bepaling van de cultuurhistorische waarde vereist studie, in de vorm van het raadplegen van wetenschappelijke publicaties, archiefmateriaal en externe deskundigen. Vaak zal echter de tijd voor diepgravend onderzoek ontbreken. Ook kan het voorkomen dat weinig of geen relevante informatie beschikbaar is. Toch mogen uitspraken over de cultuurhistorische waarde van de verschillende deelcollecties niet ontbreken in het collectieplan. Desnoods moet worden volstaan met globale aanduidingen.

De cultuurhistorische waarde van (deel)collecties of objecten wordt meestal uitgedrukt in de categorieën die worden gehanteerd in het kader van het '*Deltaplan voor Cultuurbehoud*' (A, B, C of D):

Categorie A:	De top van het Nederlands cultuurbezit, om objecten die onvervangbaar en onmisbaar zijn.
Categorie B:	Objecten die niet van het allergrootste cultuurhistorische belang zijn, maar wel een hoge attractie- en presentatiewaarde hebben.
Categorie C:	Objecten die wel binnen de doelstelling van de Stichting passen, maar die niet zo belangrijk zijn dat ze tot categorie A of B horen. Meestal gaat het bij gewone musea tot de 'depotcollectie'.
Categorie D:	Objecten die eigenlijk niet in de collectie van de Stichting thuishoren, maar die er door een toeval toch in terecht zijn gekomen. Het kan gaan om voorwerpen die weliswaar grote cultuurhistorische waarde hebben, maar die niet binnen de doelstelling van de Stichting vallen, zoals een in bruikleen aan het Van Gijn museum in Dordrecht gegeven <i>tafelklokje</i> dat ooit heeft gestaan in de directiekamer van het hoofdkantoor van Radio-Holland in Amsterdam. Of om voorwerpen die nauwelijks 'museale waarde' hebben, zoals rekwisieten of relatiegeschenken. Deze laatste twee soorten voorwerpen kunnen echter heel goed de cultuur over een bepaalde periode van R.H. aangeven, waardoor ze weer wél in de collectie en binnen de doelstelling van de Stichting thuishoren.

Deze indeling is op dit moment de meest gangbare en vergemakkelijkt de onderlinge vergelijking van deelcollecties. Verder zijn voor specifieke typen collecties, zoals industrieel erfgoed maritieme collecties aparte criteria en indelingen ontwikkeld. Ook deze kunnen helpen bij het bepalen van de cultuurhistorische waarde. Altijd moet men bedenken *waarom* een object tot een bepaalde categorie gerekend wordt. Alleen stellen dat een object een topstuk is en *dus* tot categorie A behoort, is niet voldoende. Anderen moeten op grond van objectieve criteria overtuigd kunnen worden van de waarde van de objecten.

3.5 Vaststellen van de kerncollectie

Een *kerncollectie* is kort gezegd dat deel van de collectie dat gezichtsbepalend is voor de Stichting. De doelstelling van de Stichting en de cultuurhistorische waarde van de objecten bepalen *samen* wat de kerncollectie is. De cultuurhistorische waarde alleen is niet voldoende omdat een object op nationaal niveau een topstuk kan zijn, dat toch niet binnen de doelstelling van de Stichting past. Evenmin behoren alle deelcollecties die binnen de doelstelling van de Stichting vallen automatisch tot de kerncollectie. Dat betekent overigens niet dat deze deelcollecties dan niet van belang zijn voor de Stichting. Een deelcollectie kan bijvoorbeeld als studie- of referentiecollectie dienen of de kerncollectie inhoudelijk ondersteunen.

Het is nauwelijks denkbaar dat alle objecten van de Stichting tot de kerncollectie behoren. Er moet dus bij de bepaling van de kerncollectie keuzes worden gemaakt. Het is belangrijk om daarbij de volgende vragen te beantwoorden:

- Welke deelcollecties zijn onmisbaar of van groot belang om de doelstelling van de Stichting te realiseren?
- Met welke deelcollecties kan de Stichting zich het best profileren?
- Welke (delen van) deelcollecties zouden permanent moet worden getoond?

Hoe beter de doelstelling van de Stichting en de cultuurhistorische waarde van de deelcollecties zijn vastgesteld, des te eenvoudiger is het de kerncollectie te bepalen. Deze kerncollectie bestaat uit apparaten die deel uitmaakten van historische scheepsradiostations, toentertijd samengesteld en geleverd door Radio-Holland vanaf 1910 met een tijdsverloop van telkens 10 jaar tot en met het jaar 2000. Enkele van deze scheepsradiostations zijn nu al geheel compleet en staan grotendeels opgesteld in de maritieme musea en in de kantoren van Radio-Holland.

4. Collectieregistratie

Iedere vorm van collectiebeleid en collectiebeheer staat of valt met kennis over de collectie. Deze kennis wordt verkregen door middel van een *goede registratie* en *documentatie* in meerdere deelcollecties opgenomen in de databases: Database Objecten, Database Beeld en Geluid, Database R.H.-Historisch Archief en Database Bibliotheek.

De *Database Objecten* omvat Apparatuur (Radiostations, Individuele apparaten en Radionavigatieapparatuur), Radiobuizen, Documentatie, Rekwisieten en Kunstvoorwerpen.

In de huidige database heeft ook nog het onderdeel 'Schepen'. Dit onderdeel omvat apparatuur die op bruikleenbasis geplaatst was in musea en op musea-schepen.

Zolang niet geheel bekend is wat in huis is, kan er ook geen samenhangend beleid ten aanzien van de collectie ontwikkeld worden. Dit betekent overigens niet dat wanneer de registratie nog niet geheel is afgerond, er geen Collectieplan kan worden opgesteld. Maar het is dan wel raadzaam om enige voorzichtigheid in acht te nemen bij uitspraken over de omvang en compleetheid van deelcollecties.

4.1 Omvang

Normaliter is per deelcollectie in het Collectieplan aangegeven wat de omvang is (hoeveelheid inventarisnummers of objecten). Als dit aantal onbekend is omdat de registratie onvoldoende is of zelfs nog geheel ontbreekt, kan worden volstaan met een schatting.

4.2 Registratie

Per deelcollectie is aangegeven in welke mate deze is geregistreerd. Dit wordt de *registratiegraad* genoemd. De registratiegraad geeft aan hoeveel procent van het totaal aantal objecten in een deelcollectie voldoet aan de minimumeisen van collectieregistratie. Dat wil zeggen: registratienummer, omschrijving van het object (de omschrijving van apparatuur verschilt met die van objecten die onderdeel zijn van Beeld en Geluid, R.H.-Historisch Archief en Bibliotheek). De desbetreffende databases kunnen t.a.v. minimumeisen

van registratie worden aangepast, zoals gegevens over de verwerving en de locatie (b.v. in het R.H. kantoor Rotterdam Sluisjesdijk (de werklocatie van de Stichting): plaats van expositie, positie in de kamer of stelling/kastnummer met plank). Op de objecten is zelf zichtbaar welk inventarisnummer ze hebben (bijvoorbeeld door middel van een onschadelijke nummering op het object of labels). In het Collectieplan dient ook te worden vermeld wel *registratiesysteem* wordt gehanteerd en hoe de registratie wordt uitgevoerd. Zie hiervoor de *Syllabus Registratie van het LCM*.

4.3 Documentatie

Ook de mate waarin deelcollecties gedocumenteerd zijn, behoort in het collectieplan te worden aangegeven. Daarnaast wordt de kennis over de verschillende deelcollecties zichtbaar gemaakt en komen eventuele lacunes in die kennis aan de oppervlakte. Een minimumeis voor documentatie is moeilijk te stellen. De mate waarin de Stichting een deelcollectie of object documenteert, zal veelal afhangen van het belang ervan voor de collectie. Het lijkt logisch om de belangrijkste objecten en collectieonderdelen (kerncollectie) het uitvoerigst te documenteren. Toch is het zaak om ook minder prominente collectieonderdelen goed te documenteren. Alleen aan de hand van een betrouwbare documentatie kan de cultuurhistorische waarde van een object worden bepaald. Dit gegeven is van belang bij selectie en het stellen van prioriteiten in het collectiebeleid. Het komt regelmatig voor dat nieuwe informatie over een object of deelcollectie leidt tot een herwaardering. En dit kan op zich weer consequenties hebben voor het collectiebeleid.

5. Behoud en Beheer

Voor zover deze zich bevinden in het depot en op de werklocatie van de Stichting wordt per deelcollectie van elk object de *fysieke toestand* en de *bewaaromstandigheden* aangegeven. Daarbij kan worden volstaan met kwalificaties als:

- goed;
- stabiel;
- slecht;
- 'geen behandeling noodzakelijk';
- 'behoeft behandeling door restaurateur',

met daarbij eventueel een korte toelichting.

Aangezien alle objecten per deelcollectie reeds in een database zijn opgenomen of waarvan de Stichting voornemens is deze op te nemen in een database, kunnen deze, voor zover dit al niet is aangegeven, aangevuld worden met een kolom *fysieke toestand* en *bewaaromstandigheid*.

De objecten die in bruikleen staan opgesteld in de maritieme musea in Nederland, bij andere instanties of in de kantoren van R.H.-vestigingen in binnen- en buitenland, worden geacht te voldoen aan de voorwaarden, zoals gesteld in de bruikleenovereenkomsten met de desbetreffende musea, instanties en R.H.-vestigingen, en kan de kwalificatie hiervan volstaan met 'goed'.

5.1 Passieve en actieve conservering

Onder conservering verstaat men het nemen van maatregelen en het doen van handelingen die ervoor zorgen dat de toestand van een object stabiel blijft en het verval wordt tegengehouden of vertraagd. Ten aanzien van de objecten en deelcollecties van de Stichting kan worden volstaan met de grove indeling die door vrijwilligers met kennis op het gebied van conservering en behoud kan worden gemaakt. Achten deze vrijwilligers zichzelf hiertoe niet in staat, hetzij wanneer uitgebreide toestandsbeschrijvingen van objecten of deelcollecties moeten worden gemaakt, hetzij objecten – gezien hun grote cultuurhistorische waarde - daadwerkelijk behandeld moeten worden door een professionele restaurator dan zal deze laatste met kennis op het gebied van betreffende materiaalsoort(en) ingeschakeld moeten worden.

Naast een korte toestandsbeschrijving per object is het nuttig een algemene passage over *behoud* in het collectieplan op te nemen. Daarin kunnen het beleid, de huidige situatie en de

plannen van het museum op het gebied van behoud in bredere zin aan bod komen. Normaliter valt hieronder een beschrijving van de depotsituatie (hoeveelheid ruimte, wijze van berging), de omstandigheden in depots en tentoonstellingsruimten – denk hierbij aan licht en klimaat – (zoals in musea of instellingen waaraan de objecten of deelcollecties zijn uitgeleend of locaties van door de Stichting georganiseerde tentoonstellingen), de reguliere activiteiten op het gebied van behoud (schoonmaak, dat wil zeggen preventie, controle en bestrijding van schimmels en ongedierte en onderhoud apparatuur), regels over de omgang met objecten, toegang tot het depot en (bij)scholing van de vrijwilligers op het gebied van behoud. Eveneens is hierbij aan de orde in welke mate, hoe en op welke termijn de huidige situatie verbeterd kan worden. Dit wordt gedaan in een zgn. *behoudsplan* (een werkplan voor behoud en beheer van de collectie, dat wordt gebruikt om het behoudsbeleid in de toekomst vast te leggen.) In het Collectieplan dat de Stichting voor ogen heeft is zo'n behoudsplan niet nodig en kan worden volstaan met een algemene paragraaf waarin de belangrijkste punten, zoals hierboven aangegeven, worden beschreven. Het betreft hier dan een korte beschrijving van het depot, werkruimte vrijwilligers waarin objecten staan opgesteld, het schoonmaken van deze ruimten, de veiligheid van deze ruimten en eventueel een verbetering van de situatie voor de toekomst.

5.2 Gebruik van de collectie

Bij het gebruik van de collectie kan worden gedacht aan verschillende doeleinden, zoals exposeren, studie, educatie en genoeg.

In het geval van de collectie van de Stichting moet ten aanzien van het gebruik tevens onderscheid worden gemaakt tussen de locaties waar delen van de collectie zijn ondergebracht, t.w.:

- a. In Nederlandse maritieme musea (volgens bruikleenovereenkomst);
- b. In de kantoren van R.H.-vestigingen in binnen- en buitenland (volgens bruikleenovereenkomst);
- c. Bij andere instanties en/of personen (volgens bruikleenovereenkomst);
- d. In eigen depot en in de werkruimte van de vrijwilligers, waar apparatuur is opgeslagen.

ad. a. *Nederlandse maritieme musea*

De in bruikleen gegeven onderdelen van de collectie worden in de meeste gevallen gebruikt ten behoeve van expositie, museale studie en educatie. De doeleinden staan vermeld in het collectieplan van het desbetreffende museum. Het is aan een museum zelf om te bepalen waarvoor het de beschikbaar gestelde onderdelen van de apparatuur gebruikt, mits deze voldoen aan de voorwaarden, zoals gesteld op het bruikleenformulier. Hiervan dient aantekening gemaakt te worden op het desbetreffende formulier in de database Objecten.

Ook kan overwogen worden bij een aanvraag van een museum om apparatuur ter beschikking te stellen het collectieplan van dat museum op te vragen.

ad. b. *Kantoren van R.H.-vestigingen in binnen- en buitenland*

De in bruikleen stelde objecten van de Stichting in de R.H.-kantoren dienen meestal als decorstukken en/of als aanduiding van de betrouwbaarheid van R.H. als firma die al meer dan een eeuw bestaat.

ad. c. *Andere instanties en/of personen*

Het gebruik van de in bruikleen ter beschikking gestelde objecten aan *instanties* is vergelijkbaar met dat van musea, t.w. expositie, studie en educatie. Het gebruik is aangegeven op het bruikleenformulier.

Het gebruik van de in bruikleen ter beschikking gestelde objecten aan *personen* is als decor en voor genoeg.

ad. d. *In eigen depot en/of werkruimte van de Stichting*

In het Collectieplan staat aangegeven wie binnen de Stichting bevoegd is welke handelingen aan museale voorwerpen te verrichten en ook wie er toegang heeft tot

het depot.

Binnen de categorie museale objecten kan onderscheid gemaakt worden tussen objecten die het vaste onderdeel van een bruikleenovereenkomst uitmaken, alsmede objecten die daarvoor in aanmerking komen en objecten die vrijwel nooit het depot verlaten. Objecten die vrijwel nooit geëxposeerd worden, kunnen eventueel een lagere conserveringsprioriteit krijgen dan objecten die frequent of permanent worden uitgeleend. Het bruikleenverkeer brengt veel activiteiten met zich mee (conservering en restauratie, transport en administratie). Deze activiteiten hebben gevolgen voor het algemene collectiebeheer. Zeker voor de Stichting is het bruikleenverkeer een belangrijk aandachtspunt van het Collectieplan.

6. Collectievorming

Onder collectievorming wordt niet alleen het beleid ten aanzien van *verzamelen* verstaan, maar ook van *selecteren* en *afstoten*. Deze drie aspecten van het collectiebeleid hangen nauw met elkaar samen. Omdat de collectie van de Stichting na 2000 sterk in omvang is toegenomen doordat in dat jaar de GMDSS-apparatuur volledig was geïmplementeerd op de Nederlandse schepen, waardoor veel voor de collectie relevante 'verouderde' apparatuur beschikbaar kwam, en het verouderingsproces onder de particuliere verzamelaars van maritieme radioapparatuur steeds verder plaatsvond, waardoor zij hun apparatuur aanboden aan de Stichting, kampt de Stichting met een permanent ruimtegebrek. Dit werd in het verleden grotendeel 'opgelost' door verhuizing van het depot en werkruimte van de vrijwilligers en Radio-Holland ruimte beschikbaar stelde voor de niet in bruikleen bij musea, RH-kantoren of instanties ondergebrachte apparatuur. Niet alleen de van de werkruimte gescheiden depotruimte, maar ook zorgen voor de objecten (registratie, schoonmaak, conservering en restauratie) kost de Stichting geld en tijd.

Sinds de verhuizing van het depot in 2021 is het regel dat ingeschikt moet worden in de werkruimte van de vrijwilligers en in de nabije omgeving daarvan, waardoor afstoten van objecten noodzakelijk. Van tijd tot tijd stelt de Stichting een lijst op welke objecten zullen worden afgestoten. Daarbij worden weloverwogen keuzes gemaakt *welke* objecten de Stichting wil bewaren en *waarom*. Dit zal zowel de inhoudelijke samenhang als het beheer van de collectie ten goede komen.

6.1 Verzamelen

De doelstelling van de Stichting geeft aan wat het verzamelgebied is. In de collectie bevinden zich enige lacunes. Er is een lijst van lacunes in de collectie opgesteld, waarbij is aangegeven hoe deze lacunes opgevuld kunnen worden.

Het gaat dan om het *actieve* verzamelbeleid van de Stichting. Actief verzamelen wil zeggen dat de Stichting op zoek gaat naar objecten die binnen de museale doelstelling passen en probeert deze te verwerven.

Passief verzamelen wil zeggen dat de Stichting onopzettelijk objecten verwerft, bijvoorbeeld door middel van schenkingen. Soms zijn het ook objecten die in de collectie zijn 'blijven hangen'. In het gunstigste geval zijn passief verzamelde objecten een goede aanvulling op de collectie. Het kan zelfs gaan om topstukken die de Stichting met eigen middelen nooit had kunnen verwerven. In het ongunstige geval vormen ze ruimte verslindende obstakels waar de Stichting eigenlijk vanaf wilt.

6.2 Selecteren en afstoten

De Stichting heeft objecten in de collectie die er eigenlijk niet in thuishoren. Vaak zijn deze hierin gekomen doordat alle schenkingen zondermeer geaccepteerd werden, terwijl zij eigenlijk niet binnen het verzamelgebied passen. Wanneer de Stichting om wat voor reden een schenking niet kan of wil weigeren, dient de Stichting aan de schenker aan te geven, dat zij vrijelijk over de schenking kan beschikken, hetgeen onder meer betekent dat het object later toch nog afgestoten kan worden.

Ook spelen bij selectie verschillende aspecten een rol, zoals de mate waarin het object past binnen de doelstellingen van de Stichting, de cultuurhistorische waarde, de fysieke staat, de beschikbare ruimte in het depot en de aanwezigheid van dubletten.

Bij het selecteren af te stoten apparatuur worden de onderstaande *verzamelcriteria* gehanteerd, van tijd tot tijd kritisch worden bekeken en kunnen worden bijgesteld:

a. Verzamelperiode

De verzamelperiode omvat 1900 tot 2000, het vast omlijnde tijdperk van het aan boord aanwezig zijn van de radio-officier of anderszins. Om de rode draad van het verhaal in de collectie te kunnen volgen, houdt de Stichting zich niet strikt aan deze jaartallen, maar volgt daarin meer chronologisch de radiohistorie.

b. Verzamelde objecten

- Allereerst de door Radio-Holland geleverde en/of geïnstalleerde communicatieapparatuur waarvan er maximaal één exemplaar in de collectie aanwezig dient te zijn. Indien het echter apparatuur betreft die veel en langer dan een decennium voorkwam op de schepen, zal er meer noodzaak voor zijn om meerdere exemplaren te bewaren in verband met het kunnen samenstellen van de zgn. *kerncollectie*. Het laatste onderdeel van de kerncollectie is een 1^e generatie GMDSS-scheepsradiostation.
- Dezelfde criteria worden ook gehanteerd voor radionavigatieapparatuur, zoals radar, echolood, richtingzoeker, weerkaarten-, omega- en loran-ontvangers.
Voor de niet door Radio-Holland geleverde en geïnstalleerde decca-ontvangers wordt een uitzondering gemaakt, omdat zij toch representatief zijn voor de apparatuur aanwezig op de brug van vissersschepen en schepen op kustreis in de jaren 1950 tot 2000.
Ten aanzien van de door Radio-Holland geleverde alarmerings- en stuurmachine-apparatuur en bochtaanwijzers dient een terughoudend beleid te worden gehanteerd en dient elke keer weer afzonderlijk te worden beslist of een apparaat in de collectie past.
Hetzelfde terughoudende beleid dient te worden gehanteerd voor het verzamelen van apparatuur geleverd aan binnenvaart en aan dienstverlenende walorganisaties.

c. Radiolampen, -buizen en andere onderdelen

Van alle *historische* radiolampen, radiobuizen en onderdelen dient tenminste één exemplaar in de collectie aanwezig te zijn.

Alle andere radiobuizen en onderdelen, al of niet voorkomend in de apparatuur in de collectie, dienen te worden afgestoten. Defecte radiobuizen of onderdelen zich bevindend in de apparatuur in de collectie behoeven geen vervanging door nog goed functionerende radiobuizen of onderdelen. Zij verrichten immers slechts de functie om aan te geven hoe de desbetreffende apparatuur er binnen uitziet.

d. Documentatie scheepsapparatuur

Alleen documentatie van de door R.H. geleverde apparatuur wordt verzameld, alsmede documentatie van niet door R.H. geleverde apparatuur die echter wel representatief geacht kan worden voor een betreffende periode van de maritieme communicatie- en navigatie.

e. Selectiecriteria van ontbrekende omvangrijke objecten

Getracht moet worden de ontbrekende, maar destijds wel door R.H. op de schepen geplaatste apparatuur, in de collectie op te nemen, zoals b.v. de 4U-installatie en MT-250.

Wel wordt in overweging genomen, dat bij omvangrijke objecten, zoals de 4U-installatie, dit slechts gebeurt op aanvraag van een museum en deze dan direct na

ontvangst in dit museum in bruikleen geplaatst zal worden. De Stichting heeft immers geen ruimte om zo'n omvangrijk object in haar depot te kunnen bewaren?

f. Beeldmateriaal

In principe alle foto's van apparatuur, rekwisieten, kunstvoorwerpen, cartoons en posters die zich in de collectie bevinden, én ander beeldmateriaal dat representatief geacht wordt voor de maritieme radiohistorie.

g. Objecten geschiedenis Radio-Holland

Verzameld moeten worden documenten, beeldmateriaal en relatiegeschenken ten aanzien van de geschiedenis van R.H., zoals bijvoorbeeld belangrijke data en hoogtepunten, personeel, gebouwen, representatie in (inter)nationale gremia, directie- en jaarverslagen, personeelsavonden, jubilea, kortom belevenissen die zowel voor het bedrijf als voor het personeel relevant zijn en passen in de historie van de Nederlandse maritieme communicatie.

h. Uniformiteit documenteren en beletteren objecten, materiaal beeld en geluid, R.H. historisch archief en bibliotheek

Voortdurende aandacht moet besteed worden aan een gemakkelijk en betrouwbaar zoekstelsel, waarbij uniformiteit betracht moet worden – voor zo ver dat mogelijk is – in de verschillende databases.

6.3 Het up-to-date houden van het Collectieplan

De collectie is voortdurend in beweging en ook het collectiebeleid kan aan veranderingen onderhevig zijn. Daarom dient het collectieplan om de paar jaar te worden bijgesteld om zijn actualiteit te behouden. Als de eerste versie er eenmaal is, hoeft het niet zo'n tijdrovende bezigheid te zijn het plan te actualiseren. De basis van het Collectieplan – de beschrijving van de collectie – zal immers niet zo ingrijpend veranderen.